

BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁS

Kiskopárdi Zsolt János¹**A magyar büntetés-végrehajtás nemzetbiztonsági aspektusai****Abstract**

The study formulates some risk analysis and ideas about the national security in connection with typical inner proportions and presently processions in establishments of the hungarian correctional law-enforcement's and also realizing the exceptional occurrences.

Bevezetés

Egy állam tágabb értelemben vett fejlettségi szintjét, a társadalom nivóját a büntetés-végrehajtási rendszere is jellemzi. Az államapparátusoknak nem közömbös, hogy börtöneikben milyen viszonyok uralkodnak. Folyik-e a falaik között bármilyen nemű szervezkedés, vagy van-e reális esélye tömeges fogolyszökésnek. A szervezett bűnözés fogva tartott tagjai milyen szinten irányítják, tartják kézben továbbra is az ügyeik falakon kívüli állását, van-e valós esélye annak, hogy elterjedhet falai között – más egyéb mellett – járvány. Nélkülözhetetlen, hogy figyelemmel kísérjük, és szükség esetén reagáljunk a

---

¹ az Alkotmányvédelmi Hivatal munkatársa

BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁS

társadalmat befolyásoló folyamatokra (technikai fejlődés, migráció stb). A tanulmány címadó témája a magyar büntetés-végrehajtás (a továbbiakban bv.) nemzetbiztonsági (a továbbiakban nb.) aspektusai. Könnyen belátható, hogy a bv. intézetekben (köznyelven a „börtönökben”) minden tevékenység összefügg a biztonsággal, így az ott történt események és a jövőben bekövetkezendők, kihatással lehetnek az ország biztonságára, így a nemzetbiztonságra is.

A büntetés-végrehajtási szervezet és intézetek

A büntetés-végrehajtási szervezet rendeltetése a bíróság által kiszabott, különféle, szabadságvesztéssel járó büntetések letöltésének felügyelete. A tevékenységet az állami költségvetés keretein belül látja el. Az országos és regionális végrehajtó intézetek feladata a jogerős bírói ítéletek (büntetések és intézkedések) végrehajtása, míg a megyei büntetés-végrehajtási intézetek feladata az előzetes letartóztatások foganatosítása. Az intézetek között különböző építészeti és infrastruktúrával rendelkező objektum megtalálható, beleértve a nemrég magántőke bevonásával építettek (Tiszalök, Szombathely) éppúgy, mint a több mint százéves múltra visszatekintőket (pl. az 1896-os építésű Budapesti Fegyház és Börtön). Természetesen ezt a sokfajta objektumot más és más biztonsági körülmény jellemzi, ezt az intézetek földrajzi elhelyezkedése, épületeik és biztonsági funkciót betöltő létesítményeik (örtorony, kerítés, bástyafal stb.) különféle állaga is befolyásolja.

BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁS

Kormányhatározat nevezi meg a nemzetbiztonsági védelem alá eső létesítményeket, melyek közé – többek között – a magyar büntetés-végrehajtási szervek is tartoznak.²

1. ábra³

² 2009/2015. (XII.29.) Korm. határozat – a nemzetbiztonsági védelem alá eső szervek és létesítmények köréről, 1. melléklet (1.29. pont, a büntetés-végrehajtási szervek).

BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁS

Biztonság – nemzetbiztonság – büntetés-végrehajtási biztonság

Biztonság. Az átlagember e szó hallatán először a közbiztonságra, saját szociális biztonságára gondol, arra, amit közvetlen környezete jelent, illetve arra, ami ezeket fenyegetheti. A biztonságot, mint fogalmat általában veszélyektől és fenyegetésektől mentes állapotként határozhatjuk meg.

Nemzetbiztonság. Magyarország Kormányának meghatározása alapján, a Nemzeti Biztonsági Stratégia⁴ (NBS) kockázati tényezőként és társadalmi problémaként – azaz, a nemzetbiztonságra veszélyes elemként – említi többek között a szervezett bűnözést (35. pont) és a kábítószer-kereskedelmet (36. pont).

Mindkét bűnözésfajta elkövetői közül sokan töltik ítéletüket bv. intézetekben – a többi, társadalomra veszélyes elítélttel együtt – és sokuk próbálja folytatni hálózatépítő-fenntartó tevékenységét büntetésének ideje alatt is.

Büntetés-végrehajtási biztonság. Amikor bv. biztonságról beszélünk, akkor ezt olyan állapotként értelmezhetjük, amikor a szervezet és a rendszer olyan körülmények által határolva működik, amelyben sikeres és eredményes a számára

---

³ Az országos és regionális, illetve a megyei intézetek elhelyezkedése (forrás: bortonvilag.webnode.hu).

⁴ A Kormány 1035/2012. (II. 21.) Korm. határozata Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájáról.

BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁS

meghatározott és eltervezett feladatok végrehajtása. Ehhez elengedhetetlen viszont a megfelelő létszámú élőerő biztosítása, megfelelő elméleti és gyakorlati tudásanyag, illetve a legfontosabb: a megfelelő anyagi és technikai háttér. A büntetés-végrehajtás biztonságát nem lehet csupán csak a bv. intézetek, objektumok biztonságával azonosítani, mivel rendkívüli események az intézetek falain kívül is történhetnek (pl. előállítás, szállítás, temetésen való részvétel, külső munkáltatás, hogy csak a legfontosabbakat említsük).

A büntetés-végrehajtási szerv rendjét veszélyeztető események és feltételezett hatásuk a nemzetbiztonságra.

Egy, a bv. szervezet intézményeiben történt, nem időben észlelt és kezelt probléma vagy fejlemény olyan eseménysorozatot indíthat el, amely hatással lehet rövid vagy hosszú távon a nemzetbiztonságra. Ezek alapján két csoportba oszthatóak egy adott bv. szervben bekövetkezett biztonsági események. Az egyikbe a fogva tartás rendjét veszélyeztető olyan események – és ezek vannak többen – sorolhatóak, amelyek bár veszélyt jelenthetnek az adott intézet rendjére, de az ország nemzetbiztonságára nézve hatásuk elhanyagolható. Ilyen események többek között a fogvatartott halála, öngyilkossága, utasítás – munka – táplálkozás megtagadása, rongálás, engedetlenség és a zárkatorlasz. A másik csoportban viszont olyan eseményeket, folyamatokat kell megemlíteni, amelyek bekövetkeztük esetén befolyással lehetnek a nemzetbiztonságra. Ezen cselekmények múltbeli előfordulása rendkívül csekély számú, de nem zárható ki jövőbeni előfordulásuk. Ezek többek között a szervezkedés, terrorcselekmény, szökés, a fogvatartotti

BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁS

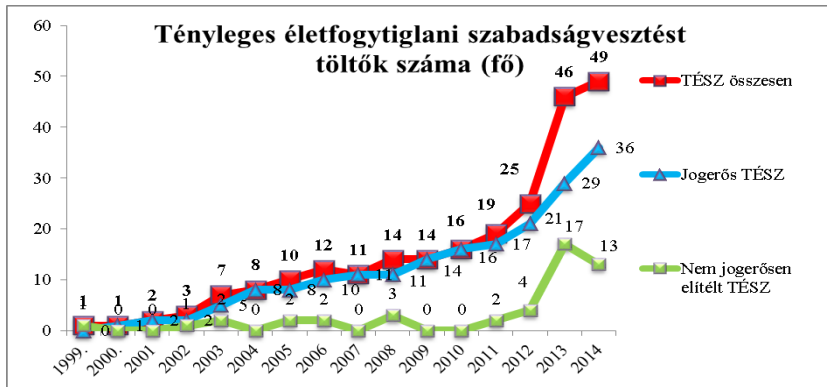
informális hálózat, illegális telefonok használata. Kockázati tényező az is, amikor egyes személyiségi jogokat előbbre sorolják a biztonságnál (eü. szűrések hiányának problematikája).

A büntetés-végrehajtási fokozatok

Büntetés vagy intézkedés kizárólag a bíróság jogerős határozata alapján, jogszabályban meghatározott módon hajtható végre. Büntetés-végrehajtási fokozatok a *fogház*, *börtön* és a *fegyház*. A *fogház* a legenyhébb végrehajtási fokozat. A *börtön* átmenet a fogház és a fegyház között. A *börtön* körleten a házi és napirendnek megfelelő időben a zárkaajtók nyitva vannak, a fogvatartottak átmehetnek egyik zárkából a másikba a nap folyamán. A *fegyház* a legszigorúbb végrehajtási fokozat. A körleteket elkülönítik a végrehajtási intézet egyéb részeitől, illetve egymástól. Jelentős különbség, hogy a *börtön*fokozattal szemben itt a zárkaajtók zárva vannak, az itt fogva tartottak az 1 órás szabadlevegőn tartózkodást („séta”) leszámítva szigorúan a négy fal között élik életüket. Az elítélteket körleteken, azon belül pedig zárkákban (a médiában ismert „cella” kifejezéssel ellentétben), illetve lakóhelyiségekben helyezik el. Külön kategóriát képeznek a tényleges életfogytiglani szabadságvesztésre („TÉSZ”) ítélt fogvatartottak. A TÉSZ bevezetésekor sok volt a – helyesen – aggodalmaskodó vélemény, miszerint ezek a fogvatartottak az emberileg néha felfoghatatlanul hosszú ítéleti idő miatt, vesztenivaló híján különösen veszélyesek lesznek környezetükre, őreikre. A bevezetés óta eltelt évek alatt viszont bebizonyosodott, hogy ezek az elítéltek inkább saját magukra jelentenek veszélyt, mert miután először a barátok, ismerősök maradnak el, majd az

BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁS

idősebb hozzátartozók hálnak meg, előfordul közöttük az öngyilkosság.

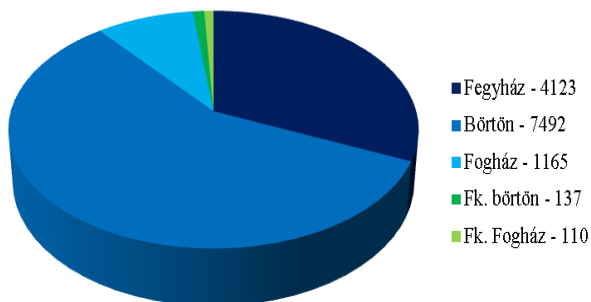

2. ábra⁵

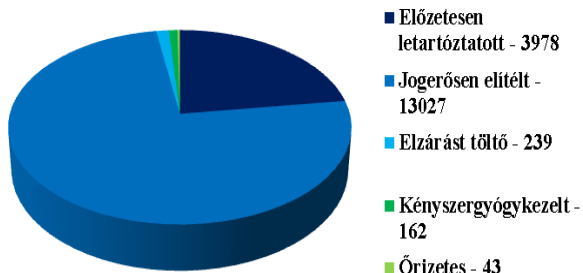
⁵ A tényleges életfogytiglani szabadságvesztést (TÉSZ-t) töltők száma (forrás: Börtönstatisztikai Szemle 2015).

BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁS

Jogerősen elítéltek megoszlása 2015.12.31-én (fő)

Fogvatartottak megoszlása 2015.12.31-én (fő)

3. ábra⁶

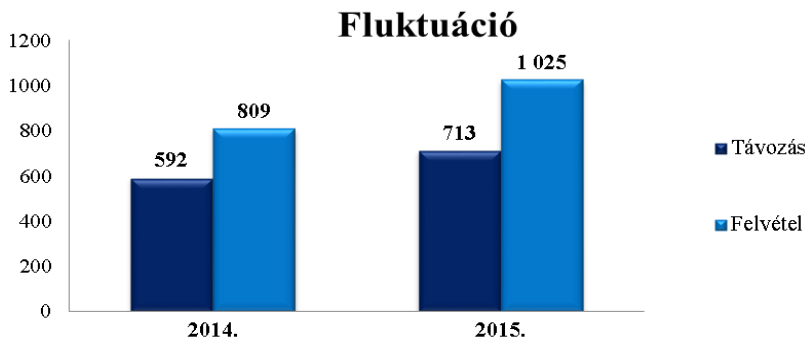
⁶ A jogerősen elítéltek és a fogva tartottak összlétszámának megoszlása (forrás: Börtönstatisztikai Szemle 2016).

BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁS**Az előítélet és az alkalmazotti létszámhiány kockázata**

A rendészeti területeken is szerteágazóan találkozhatunk az előítéletességgel. Megjelenhet a különböző képzési formákba történő jelentkezéskor, a diákévek során, az elhelyezkedés és a beilleszkedés folyamatában, a munkavégzés hétköznapijaiban, a bűnüldözésben, a bűnmegelőzésben, a börtönökben folyó munkában és a határvédelemben, a vámigazgatás és a nemzetbiztonsági szakterület mindennapi tennivalóiban. A rendvédelmi munkát az általános emberi jogok, a törvények érvényesítése itatja át. Ennek megfelelően ezen a területen az előítéletesség csakis idegen elemként jelenhet meg, mégis szembe kell néznünk azzal a ténnyel, hogy jelen van és negatívan hat. S ez nem csupán a joggal ütköző, hanem alapvető erkölcsi tényezőként is megjelenik. Nehéz megtalálni az egyensúlyt a tekintélyelvű, hierarchikus végrehajtó rendszer és az elfogadó, személyiségi jogokat előbbre soroló nézetek között. Kockázati tényezők ebben a problémakörben a létszámhiány és a fluktuáció. A '90-es évektől kezdve megfigyelhető – más rendvédelmi szervvel egyetemben – a fokozódó létszámhiány és a fluktuáció kedvezőtlen alakulása. Míg a rendszerváltás előtt jól megfizetett állásnak és megbecsült szakmának számított, ha valaki a büntetés-végrehajtásban helyezkedett el, addig az évek folyamán ez a helyzet folyamatosan romlott.

BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁS

4. ábra⁷**A fogolyszökés kockázatának vizsgálata konkrét eset bemutatásával**

A magyarországi börtönökben fogvatartottak nagyobb hányada elégedett az elhelyezés körülményeivel a jelentős túlterheltség ellenére is. A nagy többség tudatában van annak, hogy egy esetleges tömeges fogolyszökés, illetve börtönlázadás leverése után sokat csorbulnának az addig kivívott jogaik és kényelmi szolgáltatásaik. A Magyarországon esetlegesen fogvatartott külföldi, komoly fajsúlyú bűnözők esetében ezt a veszélyt fokozottabbnak ítélem, mivel nyugat-európai bűnözői körökben több pénz forog, az itteni, számukra elmaradottnak vélt és tapasztalt bv-s infrastruktúra nem jelent akadályt egy komolyabb akció véghezvitelében. Hazánk szerencsés helyzetben van az

---

⁷ A fluktuáció alakulása (forrás: Börtönstatisztikai Szemle 2016).

BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁS

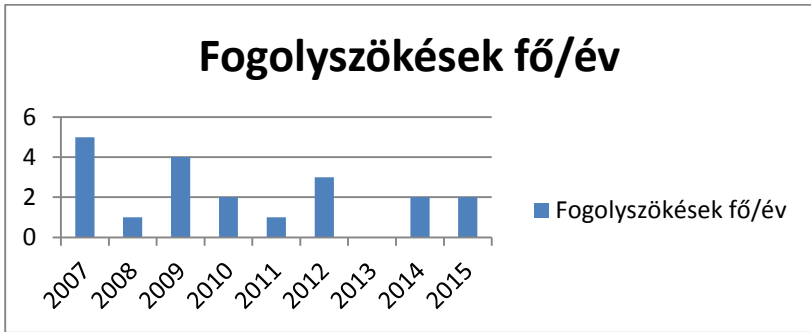
elkövetett fogolyszökések számát tekintve, mert az évek óta átlag 2-3 eset csupán. Sajnálatos módon úgy látom, hogy a törvényi háttér mind liberálisabb, megengedőbb, a technikai eszköztár pedig a 70-es, 80-as éveket idézi, azokban az időkben ragadt meg. Ha tömeges fogolyszökésektől nem is, egyes elítéltek – esetleges módosult tudatállapot miatt bekövetkezett – egyéni szökési próbálkozásától mindenképpen tartani lehet a jövőben.

Jó példa erre a 2015. október 18-i tőköli fogolyszökés, melynek története röviden a következő. Az említett vasárnapon, 9 órakor az egyik körlet szabadlevegőn (sétán) tartózkodó fogvatartottai közül a lopásért jogerősen elítélt F.Gy.L. (akit a társai „pókembernek” hívtak), használva az épületek felújításakor már nem használt és felhalmozott eszközöket, azok segítségével felmászott a belső kerítés tetejére. Ezt követően a „lősávban” elhaladt – a különböző körülmények – miatt üresen álló őrtornyok alatt, és az egyik torony aljában található „kutyaindítón” keresztül felmászott az őrtoronyba. Mindezt a biztonsági kamerák előtt vitte végbe. A szökés már az elején sem maradt észrevétlen, és az ilyenkor szokásos protokoll szerint elindult a szolgálati kutyás járőr gépkocsijával az intézetet körülvevő szolgálati útvonalon. A járőr azt nem tudhatta, hogy amikor befordult a műútról a bástyafal sarkánál, és elhaladt az őrtorony alatt, már figyelte a felette megbújt, szökésben levő fogvatartott, aki az elhaladását követően leugrott és futásnak eredt. Szerencsére a 20 éves fiatalembert két nap múlva elfogták, és visszavitték az intézetbe. Mivel az említett intézetben – az esetet megelőzően – évekig különböző pozíciókat láttam el, az akkor fennálló hiányosságok előttem is ismertek voltak. 2008 előtt a szökésnek ez a fajtája kivitelezhetetlen lett volna, mivel akkor még mindhárom

BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁS

toronyban biztonsági felügyelők teljesítettek szolgálatot, és rögtön feltűnt volna az ott levőknek egy, a lősávban rohanó fogvatartott. Az évek alatt – a létszámhiány, a hibás szolgálatszervezés és a szolgálatban levők logikátlan elhelyezése miatt – a három őrtorony közül először a középsőben szüntették meg a 24 órás őrszemélyzetet, majd utána a maradék kettőben is biztonsági kamerákat hátrahagyva, melyek ugyan rögzítették a történeteket, de megakadályozni természetesen nem tudták azokat. Szerencsére a szökevény nem talált az – üres – őrtoronyban hagyott technikai, illetve fegyverzeti anyagot, eszközöket, így nagyobb tragédia nem történt. Tanulásként levonható, hogy a szökések többsége feltöltött alkalmazotti létszámmal, az élőerő helyes elosztásával és megfelelő feladatszabással megelőzhető lenne.

BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁS

5. ábra⁸**Az informális hálózat kockázatai és a fogvatartotti hierarchia**

Fogvatartotti hierarchia. A formális struktúrához hasonlóan az informális struktúra is hierarchikus felépítésű. Az informális csoportokban a különböző értékek és normák hatására meggyégbe a differenciálódás. Vannak alacsonyabb és magasabb státuszok, melyek megszerzését számos tényező befolyásolja. Ezek a hierarchia csúcsától lefelé, börtönszlenggel kifejezve a következők: „menő” vagy „zárkabika”, „katona”, „jó gyerek”, „álmenő”, „rinyós”, „csicska”, „vamzer”, „leprás”. A magasabb státusz természetesen a birtokosa számára nagyobb szabadságot, a javakból nagyobb részesedést biztosít. Már a

---

⁸ Fogolyszökési statisztika 2007-2015 között (forrás: saját szerkesztésű grafikon).

BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁS

befogadást követő néhány napon belül – ez az ún. megismerési fázis – eldől, hogy a fogvatartott hol fogja elfoglalni a helyét a rabtársadalmon belül. Ez alól nincs kibúvás, hiába szállítják át esetleg más bv. intézetbe, híre hamarosan utoléri vagy esetenként meg is előzi. A hierarchia csúcsát mindenképpen a hazai szervezett bűnözés prominens és (náluk kevésbé) híres képviselői foglalják el. Veszélyességükhöz és kockázati besorolásukhoz kétség sem fér, mivel jelentős hálózati kapcsolattal rendelkeznek az intézet falain kívül és belül egyaránt. A helyzetük álságosságát abban is látom, hogy benti viselkedésüket nézve ők a „minta rabok”, akikkel soha, semmi probléma nincs, ők a leginkább szabálykövetők. Kezük sok esetben messzire elér az intézet falain kívül is, hiába vannak adott ideig a rácsok mögött. Az úgynevezett *informális hálózat* sokszor meghatározóbb erejű, mint a formális szervezete és ártalmas is, mert a büntetés-végrehajtás – és azok szereplői – ellen szerveződik és működik. Előbb-utóbb valamennyi fogvatartott kapcsolatba kerül az informális struktúrával, melyben biztos, hogy valamilyen helyen és szerepben tevékenykedni fog. Az ilyen informális csoportosulásokra jellemző, hogy igyekeznek fenntartani identitásukat, összetartásukat, tudatosan és öntudatlanul is az állandóságra törekszenek. Mint minden más csoportosulásnak, az informális csoportoknak is vannak íratlan szabályaik (pl. a maffiához vagy galerikhez hasonlóan). Ezek a tényezők fokozzák a csoportokon belüli összetartást, segítik a formális hálózat előtti rejtettséget. A fogvatartottak ezáltal senkinek sem engedik meg, hogy kitörjön ebből a kötelékből. Az elítéltek és az őrzésükkel és felügyeletükkel megbízott állomány mindig különböző oldalon állnak. Az elítéltek célja minél több információ megszerzése, minél jobban beépülni a rendszerbe,

BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁS

jobb státuszt elfoglalni. Az informális csoport tevékenysége a börtönszabályokkal ellentétes, mint például az alábbiak:

- te is közénk, hozzánk tartozol (rab vagy), ezért légy szolidáris rabtársaiddal,
- légy erős, tarts ki,
- ne bízz bennük (a büntetés-végrehajtási testület tagjaiban: felügyelők, nevelők stb.),
- sose add ki, „ne köpd be” a társad,
- toborozzák és megszűrik tagságukat, spontán módon kialakított felfogásukat, véleményüket átadják az újonnan érkezőknek,
- sajátos szociális normákat alakítanak ki, jellemző a szleng kifejezések használata, az érintkezés rituális formái, a vezetők és vezetettek között kialakuló sajátos hierarchia.
- büntetéseket alkalmaznak a csoport szabályainak megsértőivel szemben,
- csoportokon belüli kötelékek alakulnak ki.

A szervezett bűnözés fogvatartott prominens tagjai tovább nehezítik ezt a helyzetet, ugyanis egy részüknek kinti előéletükből adódóan a *konspiráció* alkalmazása nem okoz gondot, mivel az, az életük része volt már a rácsokon kívül is. Sajnálatos módon azonban a zárkaajtó mögött történetek (főleg az esti pihenő óráiban) nagy része ismeretlen a felügyelet számára. Felderítetlenek azok a mechanizmusok és cselekmények, amelyek a zárt térben zajlanak le, így kivédésük is nagy nehézségekbe ütközhet. Sokszor találgatásokra, fiktív feltevésekre hagyatkozhatnak a bv-s szakemberek, ezek nagy

BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁS

veszélyeket rejtenek magukban, és előidézhetnek olyan komoly problémákat, amelyek orvoslása csak nagy nehézségek árán, néha a szerencsének köszönhetően oldható meg.

Bv-s korrupció, befolyásolhatóság és megfélemlítés

A tanulmány egyik legkényesebb részében egy létező, de mindenki által elhallgatott jelenségről esik szó. A *korrupció*, magyar elnevezéssel a vesztegetés, olyan törvénybe vagy közerkölcsbe ütköző cselekedet, amelynek során valaki pénzért, más juttatásért vagy juttatás kilátásba helyezéséért cserébe, jogosulatlan előnyhöz juttat másokat.

A börtön egy speciális, zárt közeg, ahol a már említett elítélti, informális hálózat sajátos hierarchiarendszer alakított ki. Az uralkodó közvélemény szerint „a börtönben mindent meg lehet kapni, a vagyonosabb elítélteknek mindenük megvan, amit csak akarnak.”

Személyesen tapasztaltam, hogy az új, még a fogvatartottak számára ismeretlen, esetleg kezdő felügyelő próbára tétele („bekóstolása”) a következőképpen történik. Először kis értékű „ajándékok felejtődnek” a felügyelő asztalán, csoki, cigaretta formájában. Ezután figyelik a reakciót, mit tesz a vizsgáztatott, elteszi, otthagya vagy kidobja a szemetesbe. Másik ilyen próbálkozás, amikor szájalmat-sajnálatot próbálnak kelteni és ezzel plusz fürdési vagy telefonálási lehetőséget kísérelnek meg kicsikarni maguknak. Nem ritka, hogy a dohányzó felügyelőknél megszámlálják a náluk levő cigarettaszálakat, mert előfordult, hogy több szállal hagyták el a körletet 12 órás szolgálat után, mint amennyivel felmentek oda.

BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁS

A leggyakoribb eset az, amikor a körletfelügyelő, munkáltató anyagi javakért cserébe, különböző tárgyakat: mobiltelefont, SIM kártyát, gyógyszereket és alkohol tartalmú italokat csempész be. A fegyőrök korruptségük mindig is létezett és létezni is fog itthon és a nagyvilágban egyaránt. A megbukott és utólag kikérdezett körletfelügyelők kivétel nélkül mindig az alulfizetettséget hozzák fel mentségükként.

2007-ben Tökölön egy mindenki által becsült fiatal kollégát bilincsben vittek el a körletről az akkori RSZVSZ emberei. A körletfelügyelő építkezett és pénzsűkébe került, amit a körleten való kereskedelemmel kívánt enyhíteni, megoldani. Módszerének lényege röviden az volt, hogy dominó kártyás mobiltelefont, Rivotril nevű nyugtatót, szeszecskét és egyebet vitt be „komolyabb” körletekre. Az ezekért járó anyagi juttatást pedig mindig a lakóhelyéhez közel álló kocsmában vehette át. Egy-egy, a boltban 20 ezer forintért megvásárolt dominós mobiltelefont 35-40 ezer forintért adott el.

Befolyásolhatóság. Morálisan el nem fogadható módon volt példa arra is, amikor női reintegrációs tiszt (nevelő) bonyolódott szerelmi viszonyba fogvatartottal. (Többek között Tökölön is történt ilyen, az eset kiderülése után a hölgy leszerelt a bv. kötelékéből.) Az elítélt hangosan tette szavá környezetében, hogy őt nem lehet akármire fenyíteni, mivel intim kapcsolatban áll nevelőtisztjével.

A korrupció másik és még veszélyesebb formája az, amikor az adott felügyelő nem lefizetve, hanem *megfélemlítve* van. Ezt a módszert az intézetekben fogvatartott szervezett bűnözői

BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁS

körökhöz tartozók szokták alkalmazni. Volt már rá példa, amikor a fogvatartottak szempontjából kulcsfontosságú pozíciót betöltő felügyelő, nevelő kapott az intézet parkolójában friss fotót saját családjáról, gyerekeit az iskolába kísérő házastársáról. Ilyen esetben lehetséges, hogy nem minden érintett fordulna elöljárójához vagy a Nemzeti Védelmi Szolgálathoz, hanem vagy leszerelne, vagy végrehajtaná a követelést.

A korrupció eme formái azért jelentenek veszélyt, kockázatot többek között a nemzetbiztonságra is, mert:

- megtörik, szétzilálják a bv-s társadalmat, negatív színben tüntetik fel a bv. intézményrendszerét, azon túl a rendvédelmi szerveket,
- csökkentik az állami szervekbe vetett, amúgy is néha ingatag közbizalmat,
- gyengítik az emberek törvénytiszteletét, társadalmi felelősségérzetét,
- a becsületes kollégák számára szégyenérzettel párosul az, amikor a szintről viszik el bilincsben, a lebukott bv-s alkalmazottat a fogvatartottak szeme láttára (saját tapasztalat),
- erősítik a tudatot a fogvatartottakban, hogy akadnak megvehető emberek őrzőik köreibben,
- bár hazánkban nem volt még rá példa, de egy esetleges korrumpált bv-s munkatárs cinkos szemhunyása miatt beszerzett, elrejtett és felhasznált tiltott eszköz okozhat súlyos sérülést, halált „útban levő” becsületes kollégának.

BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁS

Sok esetben a korrupció korrupciót szül, mivel az egyszer „megcsúszott” vagy megfélemlített bv-s alkalmazott zsarolásnak van kitéve, ha nem áll újra kötélnek. Ezen események nem csak a rendvédelmi szervek becsületén ejtenek foltot, hanem veszélyt jelentenek a szolgálatot teljesítőkre, közvetve pedig a társadalomra is.

Legális telefonok használatának rendje és az illegális mobiltelefonok használatának kockázata

A fogvatartottak legális kapcsolattartási lehetőségei közül az egyik a telefonálás a levél, csomag és beszélő mellett. 2016-ban építette ki a büntetés-végrehajtás azt a rendszert, amely révén a börtönök lakói már mobiltelefonon beszélhetnek hozzátartozóikkal, és nem kell arra várakozniuk, hogy sorra kerüljenek a „bvfon”-nak nevezett, a folyosó falára helyezett készüléknél (melyekből a legtöbb már leszerelésre is került). A Telekom adja a készüléket, amelyet nem lehet visszahívni, és amelyre sms-t küldeni sem lehet. A mobil feltölthető kintről úgy, mint a „Domino-kártyás” telefonok, vagy a fogvatartottak által is. A letéti számlájukra beküldött pénzből maga az elítélt tölti rá az egyenleget. A telefonról csak az előzetesen regisztrált rokonokat, kapcsolattartókat lehet hívni. A telefonálás során a beszélgetések időtartama automatikusan alkalmanként 5 perc (2 alkalom/nap) fogvatartottanként. Ez idő alatt több engedélyezett kapcsolattartót, illetve más engedélyezett személyt vagy szervezetet is hívhat. Abban az esetben, ha az adott napon a fogvatartott nem telefonált, akkor a le nem beszélt idő nem halmozódik, a következő napon nem lehet többször 5 vagy 10 percet beszélni. A védőügyvéddel való kapcsolatfelvétel

BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁS

gyakorisága nem korlátozható, azonban az alkalmankénti hívások ez esetben sem haladhatják meg a 10 percet. Mindkét fajta kommunikációt (mobil és a bvfon) a bv. rögzítheti, szükség esetén megszakíthatja. Sajnálatos módon kockázatos és létező probléma, hogy egyes rendszeresített, azaz legális telefontípusoknál, bizonyos kód beütése után feloldódnak a tiltott, zárolt funkciók. Mindezt tudják az „érintettek” is, akik a fenti tények és a drága tarifa díjak (110Ft/perc) miatt is illegálisan bekerült és használt mobiltelefonok segítségével tartják a kapcsolatot a rokonsággal, ismeretségi körrel, kint levő bűnelkövető társakkal.

2017 februárjában tartotta meg a Büntetés-végrehajtási Szervezet országos parancsnoka évértékelőjét, melyben a következő tájékoztatást adta: „A 2016-os évben a büntetés-végrehajtás munkatársai összesen 1459 darab illegális mobiltelefont találtak intézkedéseik során. Az elmúlt időszakban a büntetés-végrehajtás országos parancsnoka több belső vizsgálatot is elrendelt, mivel előfordult, hogy az ellenőrzések ellenére néhány fogvatartotthoz olyan eszköz is bejutott, amely képrögzítésre, illetve internetes kommunikációra is alkalmas volt.”⁹

Az elmúlt évek telefon előtalálási statisztikáit nézve, az csökkenő tendenciát mutatott 2008-2012 között, majd újra emelkedésnek indult. Itt kell megjegyezni viszont, hogy a statisztikai adatot alátámasztó számok nem mindig a valós állapotot tükrözik, ezt

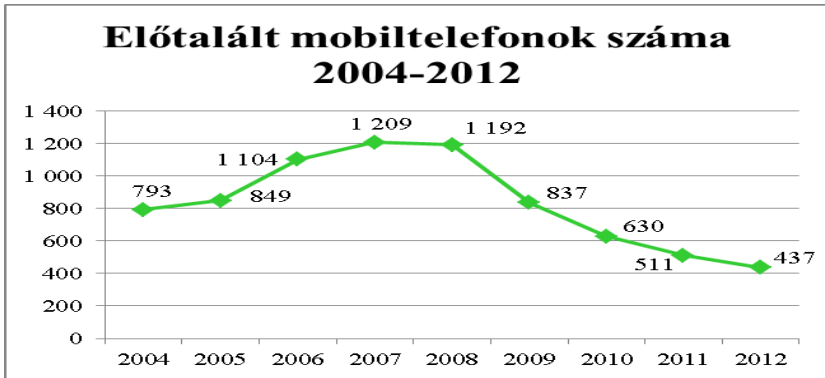
---

⁹ Dr. Tóth Tamás bv. főigazgató. 2016-os évre vonatkozó évértékelése.

BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁS

egy személyesen tapasztalt esettel mutatnám be. Volt szolgálati helyemen az egyik zászlósi rendfokozatú biztonsági tisztnek (BIT) kiváló érzéke volt ahhoz, hogy az éjszakai szolgálatokban az épületek körül és a körleteken belül „portyázva” megtalálja az éppen használatban levő tiltott kapcsolattartásra használt telefonokat. Magasan vezette az előtalálási statisztikát, „mobilzászlósnak” hívták a háta mögött a fogvatartottak. Aztán egyszer csak jött „fentről” az utasítás, hogy le kell állnia eme tevékenységével, „mert már az országos előtalálási statisztikában is az elsők között van Tököl, és ez azért mégsem vet jó fényt az intézetre!” Az említett zászlós kénytelen volt visszavenni a „tempóból”. Utána többnyire már csak a rendszeresített jelzőkészülékkel járkálva mutogatott kívülről a körleteknél, hogy hol használhatják éppen az illegálisan tartott mobiltelefont. A tiltott tárgy (telefon, SIM kártya) száma és előtalálási statisztikái véleményem szerint azért magasak, mert kevés a fogvatartottaknak a napi 2x5perc kapcsolattartási idő, illetve magas a telefonálási tarifa. Ha növelnék ezen idő intervallumát és csökkentenék a tarifát, redukálnódna a becsempészett „mobilok” száma, mivel a benti felhasználók nagyon magas (kb. 90%-os) aránya, ténylegesen a rokonsággal tart kapcsolatot, és a fenti időt kevésnek-szűkösnek, a díjakat pedig túl magasnak érezve tartanak illegális készüléket.

BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁS

6. ábra¹⁰

A telefonok és SIM-kártyák illegális bekerülésének több módja lehet. Bekerülhet küldött csomagban, bár elvileg minden csomag röntgenes csomagvizsgálón megy át, ezért itt a legnagyobb a lebukási arány. Bekerülhet beszélő alkalmával, amikor a rokonok csempészik be. Ez a mód is lebukás veszélyes, mert minden beszélőt motozás és ruházatátvizsgálás követ, bár egy SIM kártya elrejtése nem nehéz feladat, ha az átvizsgáló személy figyelmetlen és – sajnálatos módon – beviheti az elítélt ügyvédje is. De a leginkább elszomorító tény az, hogy bv. alkalmazott (legtöbbször körletfelügyelő, civil munkáltató) is becsempészheti. Ezen telefonok segítségével tökéletesen és ellenőrizetlenül megszervezhető egy szökés, szervezkedés vagy más biztonsági szempontból releváns esemény. Mivel nincsenek pontos statisztikák és látens jelenségről van szó, a bv. intézetekben levő

¹⁰ Mobiltelefonok előtalálási statisztikája (forrás: bv.gov.hu)

BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁS

illegális telefonok tényleges száma teljesen ismeretlen és felderíthetetlen.

Az egészségügyi szűrések kontra személyiségi jogok

A hatályos törvények és rendeletek szerint, befogadáskor minden fogvatartottnak át kell esnie egy egészségügyi szűrésen. Ez a valóságban úgy néz ki, hogy az eü. személyzet tagja szemrevételezéssel megállapítja az esetleges külsérelmi nyomokat, meglevő tetoválásokat. Kikérdezi lehetséges kábítószer-fogyasztó múltjáról, viszont helyben történő – a laborvizsgálatokhoz szükséges – mintavétel (vér, vizelet) nem történik. A szabályozás (amely előrébb sorolja az egyes személyiségi jogokat, mint a bv. szerv, illetve a társadalom biztonságát) olyan helyzetet szült, hogy az egyes szűrésekhez az érintett fogvatartott beleegyezése szükséges, amely sok esetben nem történik meg. Ezáltal reális és valós esély van arra, hogy HIV, Hepatitis és egyéb fertőzéssel kerülhet be elítélt az intézet falai közé. A jelenlegi szabályozást megelőzően (2007 előtt), ha a részletes szűrésen valakiről kiderült, hogy például HIV-fertőzött, akkor Tökölre szállították az ún. „K” körletre, ahol a többi, szintén fertőzött elítélttel együtt speciális gyógyszeres kezelést kapott. Az itt szolgáltatot teljesítők jól tudták, hogy „kikkel” van dolguk, felmérhették a kockázatot. Ugyanígy jártak el többek között például a TBC-s elítéltekkel is. 2017-ben – több alkalmas intézetlátogatásaim során – szembesültem a mostani törvényi szabályozás anomáliájával, a felemás megoldást eredményező helyzettel. Jelenleg, ha az elítélt nem egyezik bele, nem végezhető rajta szűrés. A fogvatartottak nemcsak egymást fertőzhetik, hanem reális fenyegetést jelentenek a személyzetre –

BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁS

közvetlen módon azok családtagjaira –, így azok minden elítéltet lehetséges vírushordozónak tekintenek. Bár a HIV vírusra nem, de sok egyéb, más infekcióra igaz a cseppfertőzéses terjedési forma. Elég a jelenlegi romániai és ukrán kanyaró járványra gondolni. Ilyetén mód a fertőzések nemcsak bentről terjedhetnek kifelé, hanem kintről is befelé, mondjuk egy „beszélő” alkalmával. A rendkívül kockázatos helyzet *megoldása* mindenképpen a törvényi szabályozás megváltoztatásában és a szűrések minden befogadottra nézve kötelezővé tételében rejlik.

Külföldi kitekintés

Amíg a hazánktól nyugatabbra fekvő országokban valós veszélyt jelentenek a különböző radikális vallási és szélsőséges csoportok a börtönökben, addig bv. intézeteinkben ez nem releváns probléma – még. Bár vannak muzulmán, illetve a katolikustól eltérő, más vallású fogvatartottak, pontos számuk nem ismert, mivel személyiségi jogokra hivatkozva efféle felmérés még nem készült a hazai bv. intézetekben. Az EU-s országok nemzetbiztonsági szolgálatait és büntetés-végrehajtási szervezeteit, intézeteit hasonló kihívásokkal szembesülnek hazánkhoz hasonlóan. A 2016. május 19-20 között Brüsszelben tartott EU konferencia¹¹ egyik célja az volt, hogy meghatározzák, milyen képességekkel lehetne felkészíteni az EU-tagországok rendvédelmi – köztük a büntetés-végrehajtási és a nemzetbiztonsági – szerveit a fokozódó terrorizmus és

---

¹¹ Counter-terrorism and de-radicalisation: How to answer training needs of justice practitioners/

BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁS

radikalizmus okozta veszélyekre és kihívásokra. Az előadások közül, Krzysztof Jedrzejak, az EPTA¹² soros elnökének prezentációjából kiviláglott, hogy mindenképpen szükséges a határokon átnyúló együttműködés és közös képzések indítása a rendészeti szervek számára. Vannak és mindig is lesznek különbségek az EU-tagországok börtönviszonyai között, ugyanakkor a különböző bv. intézményekben dolgozók hasonló és egyre nagyobb kihívással szembesülnek mindennapi munkájuk során. Egyidejűleg kell biztosítaniuk a fogvatartottak jogait, tiszteletben kell tartaniuk az emberi méltóságot és emberi jogokat, ugyanakkor meg kell felelniük az egyre fokozódó biztonsági kihívásoknak is.

Összegzés

Úgy gondolom, hogy hazánk nemzetbiztonsága szempontjából kiemelkedő fontosságúvá kell, hogy váljon a különböző szakágakkal való szorosabb partneri együttműködés. Mivel minden rendészeti szervezet máshogy látja a saját és mások területét, együttműködésük során sokkal szélesebb spektrumban láthatnak rá a rizikófaktorokra. Mindez azért fontos, mert a büntetés-végrehajtási intézmények feladatukból és működésükből adódóan nem nélkülözik a magas kockázati tényezőket. A figyelmet mindenképpen rá kell irányítani az intézeteken belüli jelenségek, folyamatok, viszonyok alakulására. Rendkívül fontos az is, hogy a börtönfalakon belül különféle

---

¹² Network of European Penitentiary Training Academies (Európai Büntetés-végrehajtási Képzési Központ).

BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁS

módon szerzett információk is nagyban segíthetik a rendvédelmi – elsősorban a nemzetbiztonsági – szervek munkáját. Nemzetbiztonsági létkérdés, hogy a bv. intézetek rendkívüli események bekövetkezése nélkül működjenek, mert ez szolgálja az állam és a társadalom zavartalan működését és a közrend fenntartását. Fontosnak tartom a fentiekben említett kockázatok számbavételét azért, mert meggyőződésem, hogy hazánk a nem túl távoli jövőben fokozott veszélyeknek és kockázatoknak lesz kitéve, és nekünk, a rendvédelemben dolgozóknak az elsődleges feladatunk válaszolni ezekre a kihívásokra.

Irodalomjegyzék

- Counter-terrorism and de-radicalisation: How to answer training needs of justice practitioners. (Terrorizmus elleni küzdelem és re-radikalizálódás: Milyen válaszokat adhat a képzés az igazságszolgáltatásban?) A 2016. május 19-20 között Brüsszelben tartott EU-s konferencia írásos dokumentációja.
- Dr. Tóth Tamás bv. vörgy. 2016-os évre vonatkozó évértékelése.
- Börtönstatisztikai Szemle 2015-ös és 2016-os számai.

Felhasznált jogszabályok:

- 2009/2015. (XII.29.) Korm. határozat – a nemzetbiztonsági védelem alá eső szervek és

BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁS

létesítmények köréről. 1. melléklet (1.29. pont, a büntetés-végrehajtási szervek).

- A büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény (Bv. tv. vagy más néven Bv. kódex).
- A büntetés-végrehajtási szervezetről szóló 1995. évi CVII. törvény (Bv. Sztv.).
- A Kormány 1035/2012. (II. 21.) Korm. határozata Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájáról.
- A nemzetbiztonsági szolgálatokról szóló 1995. évi CXXV. törvény.